

Ένα πουλί πανέμορφο, μικρό, με μοναδικό απαλό πτέρωμα, σαν λούτρινο. Ένα πτηνό τόσο όμορφο σαν ψεύτικο, σαν από παραμύθι. Η εμφάνιση του αρσενικού είναι μοναδική, με το πουπουλένιο μουστάκι του να ευθύνεται για την ελληνική του ονομασία: μουστακαλής. Αποτελεί κορυφαίο λάφυρο για φωτογράφους φύσης, επαγγελματίες και ερασιτέχνες. Παρατηρητές πουλιών ψάχνουν τους καλαμιώνες της βόρειας Ελλάδας για να τον εντοπίσουν. Η χαρά της συνάντησης με αυτόν, είτε είσαι φωτογράφος είτε παρατηρητής, είναι μεγάλη. Στη χώρα μας ο μουστακαλής απαντά και με τις ονομασίες πάνουρος, μουστακοπάνουρος και καλαμογιαννίτσαρος.

Μουστακαλής *Panurus Biarmicus*

ΚΕΙΜΕΝΟ – ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΝΑΣΟΣ ΝΑΛΜΠΙΑΝΤΗΣ

Η επιστημονική ονομασία του είδους, *panurus biarmicus*, είναι λατινική και έχει ως δεύτερο συνθετικό το κύριο χαρακτηριστικό του αρσενικού πτηνού, τις λωρίδες αριστερά και δεξιά του ράμφους, που μοιάζουν με μουστάκι. Άλλη εκδοχή είναι ότι η ονομασία *biarmicus* είναι απλά το επίθετο που παράγεται από το εκλατινισμένο όνομα της σκανδιναβικής μυθολογικής περιοχής Μπιάρμια (*Biarmia*), τόπου που συμπίπτει με μια περιοχή της σημερινής ΒΔ Ρωσίας στα σύνορα με τη Φινλανδία.

Μόλις ακούσω τη χαρακτηριστική φωνή του μουστακαλή, σταματώ με αγωνία και ψάχνω να τον βρω μες στα καλάμια. Δύσκολος ο εντοπισμός του, ειδικά όταν φυσά, διότι κατεβαίνει χαμηλά στις ρίζες των καλαμιών. Κινείται αδιάκοπα, με χαρακτηριστικές αναρριχητικές ικανότητες, πάνω στα καλάμια των οικοτόπων του και σπάνια ακινητοποιείται, για πολύ λίγο μόνο, στην κορυφή των φυτών. Καθώς είναι αεικίνητα πουλιά, δύσκολα τα στοχεύεις

με τη φωτογραφική μηχανή· όταν όμως τα εστιάζεις σωστά, τότε σου δίνουν εικόνες τόσο όμορφες όσο κανένα άλλο μικροπούλι. Δεν θα σταματήσω ποτέ να τα φωτογραφίζω· είναι τα πιο όμορφα μικρά πουλιά. Ο μουστακαλής έχει μήκος σώματος 16,5 έως 18,5 εκατοστά, η μεγάλη ουρά του είναι 7,5 έως 10 εκατοστά και το άνοιγμα των φτερών του 17,5 έως 20 εκατοστά. Το βάρος του είναι 10,5 έως 18 γραμμάρια. Ο μουστακαλής είναι διμορφικό είδος, δηλαδή το αρσενικό διαφέρει πολύ από το θηλυκό στον χρωματισμό του φτερώματος. Ο οφθαλμός και στα δύο φύλα είναι κίτρινος, ενώ τα πόδια είναι σταχτόμαυρα.

Το αρσενικό έχει γκρι-μπλε κεφάλι, λευκό λαιμό και δύο ξεχωριστές μαύρες ρίγες στα μάγουλα, στις δύο πλευρές κάτω από το ράμφος, που μοιάζουν με μακριά μουστάκια – το κυριότερο χαρακτηριστικό του είδους. Ο λαιμός έχει το χρώμα του κεφαλιού και διακόπτεται απότομα από την καστανόχρωμη πλάτη. Η κάτω επιφάνεια είναι λευκωπή, με ροζ ή κοκκινοκαφέ χρώμα, και οι φτερού-

γες είναι σκούρες καφέ-μαύρες, με λευκές περιοχές και λευκές άκρες. Η μακριά ουρά μοιάζει με βεντάλια και έχει στην άκρη μια ασπρόμαυρη γραμμή. Το ράμφος είναι μικρό και έντονα πορτοκαλοκίτρινο. Το θηλυκό είναι πιο «φτωχό» σε χρώματα· έχει καφέ κεφάλι και σώμα, εκτός από κάποιες μαύρες ραβδώσεις στην κορυφή του κεφαλιού και στο οπίσθιο τμήμα του λαιμού. Από το κεφάλι λείπουν τα χαρακτηριστικά «μουστάκια» του αρσενικού. Το ράμφος είναι μπεζ-καφέ, χωρίς πορτοκαλί απόχρωση.

Βιότοποι του μουστακαλή είναι τα έλη, τα ποτάμια, οι λίμνες και γενικά υγρότοποι με καλάμια. Η παρουσία καλάμιών ή παρόμοιας πυκνής υδρόβιας βλάστησης με μικρά διάκενα, όπου υπάρχει ελεύθερη επιφάνεια νερού, είναι ιδανική για τον μουστακαλή. Για τον λόγο αυτό, φωλιάζει σε υγρότοπους που δεν ξηραίνονται το καλοκαίρι. Σε όλους αυτούς τους τόπους ενδημεί όλο το έτος, ενώ λιγοστές είναι οι περιοχές στις οποίες μεταναστεύει κατά τη χειμερινή περίοδο.

Στην Ελλάδα εμφανίζεται σε μικρούς σχετικά αριθμούς κατά τη διάρκεια του χειμώνα, ενώ την άνοιξη μεταναστεύει στους τόπους αναπαραγωγής του στη βόρεια Ευρώπη. Ένας μικρός αριθμός μουστακαλήδων αναπαράγεται και σε κάποιους υγρότοπους της βόρειας Ελλάδας.

Η διατροφή του μουστακαλή εξαρτάται άμεσα από το περιβάλλον του· συνήθως τρέφεται με σπόρους ή έντομα που βρίσκει στις καλάμιές· τον χειμώνα τρέφεται με τους σπόρους τους, ενώ τις άλλες εποχές τρώει κυρίως τα έντομα που ζουν πάνω στα καλάμια. Φαίνεται ότι διαθέτει την ικανότητα να προσαρμόζει το πεπτικό του σύστημα ανάλογα με την εποχή και το είδος της τροφής. Κατά την αναπαραγωγή δημιουργεί αποικίες και φτιάχνει τη φωλιά του χαμηλά μέσα στα πυκνά καλάμια. Η φωλιά είναι μια βαθιά ημισφαιρική κατασκευή, αποτελούμενη από καλάμια ή βούρλα, και, λόγω των υλικών που χρησιμοποιεί ο μουστακαλής, είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτή ακόμη

και από τους πιο έμπειρους παρατηρητές. Στην κατασκευή της συμμετέχουν και τα δύο γονείς. Η γέννηση πραγματοποιείται αργά τον Μάρτιο ή στις αρχές Απριλίου, αλλά μπορεί να επαναληφθεί ακόμη μία φορά μέσα στην ίδια αναπαραγωγική περίοδο. Αποτελείται από 5 έως 7, σπάνια μέχρι 12, μικρά αυγά. Στην επώαση, που διαρκεί 12-13 μέρες, συμμετέχουν και οι δύο γονείς.

Ο μουστακαλής είναι εξαιρετικά κοινωνικό είδος και αμέσως μετά την αναπαραγωγή σχηματίζει μικρά σμήνη και νέα ζευγάρια, που παραμένουν μαζί για πάντα. Τα πολυπληθή σμήνη μπορούν να φτάσουν μέχρι και τα διακόσια πουλιά. Τα σμήνη διαλύονται κατά την άνοιξη, που αρχίζει η αναπαραγωγική περίοδος, για να σχηματιστούν ξανά αμέσως μετά. Είναι είδος που κελαηδάει όλο τον χρόνο, ακόμη και τον χειμώνα.

Στη χώρα μας ο μουστακαλής είναι αρκετά

σπάνιος και μπορεί να απειληθεί στο άμεσο μέλλον. Η σημαντικότερη απειλή για το είδος είναι η μικρή αντοχή που εμφανίζει σε συνθήκες παγετού, με αποτέλεσμα να χάνουν τη ζωή τους ολόκληρες αποικίες. Επίσης, η καταστροφή των βιοτόπων του συνεργεί άμεσα στην εξαφάνισή του. Οι καλαμιές διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο στην επιβίωση του είδους του – κάτι άλλωστε που αποτυπώνεται εκ του αντιθέτου στην εξαφάνιση του υποείδους της Τουρκίας: η αποξήρανση των ελών ή η καταστροφή των καλαμιώνων σημαίνει και άμεση εξαφάνιση του πανέμορφου πτηνού.

Η φωτογράφιση των μουστακαλίδων αποτελεί στόχο όλων των φιλόδοξων φωτογράφων φύσης και ορνιθοπαρατηρητών. Νιώθω πραγματικά τυχερός που τους έχω για παρέα κάθε φορά που περνώ από τις καλαμιές του Δέλτα. Ποιού Δέλτα; «Ένα είναι το Δέλτα», όπως λέει και ένας γνωστός φωτογράφος φύσης: το Δέλτα του δικού μας Έβρου.

